

Шкурко Микола Пантелійович, генеральний директор Товариства з обмеженою відповідальністю "Просвітньо-виробничо-комерційна фірма «Сяйво»

Калініченко Ольга Сергіївна, менеджер зовнішньоекономічної діяльності Товариства з обмеженою відповідальністю "Просвітньо-виробничо-комерційна фірма «Сяйво»

СКАСУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО МИТА НА НАСІННЯ ЛЬОНУ І РИЖІЮ У СВІТЛІ ДОСВІДУ КАНАДИ ЩОДО РОЗШИРЕННЯ РИНКУ ЛЬОНУ

ОТМЕНА ЭКСПОРТНОЙ ПОШЛИНЫ НА СЕМЕНА ЛЬНА И РЫЖИКА В СВЕТЕ ОПЫТА КАНАДЫ В РАСШИРЕНИИ РЫНКА ЛЬНА

CANCELLATION OF EXPORT DUTY FOR FLAX AND CAMELINA SEED IN THE VIEW OF CANADIAN EXPERIENCE IN FLAX PROMOTION

У статті досліджуються шляхи зміцнення льнової галузі України та створення передумов для потужного виходу українського льону на міжнародний ринок. Зокрема обґрунтовується доцільність скасування експортного мита на насіння льону й рижію. Також пропонується звернення до досвіду Канади як світового лідера з виробництва льону, насамперед щодо ефективної роботи об'єднань виробників льону на різних рівнях та їх взаємодії з державними органами влади.

В статье исследуются способы наращивания льняной отрасли Украины и создание условий для мощного выхода украинского льна на международный рынок. В частности, обосновывается целесообразность отмены экспортной пошлины на семена льна и рыжика. Также предлагается обращение к опыту Канады как мирового лидера по производству льна, в первую очередь касательно эффективной работы объединений производителей льна на разных уровнях и их взаимодействия с государственными органами власти.

The article investigates the means of Ukrainian flax industry enhancement and promotion of Ukrainian flax on the international market. In particular, the reasonability of export duty cancellation for flax and camelina seed is substantiated. Furthermore, reference to the experience of Canada as the world leader in flax production is suggested, mainly with regard to effective work of the flax producers associations, formed on different levels and their collaboration with the authorities.

Нещодавно Інститут олійних культур Національної академії аграрних наук України на замовлення ТОВ ПВКФ «Сяйво» здійснив науково-дослідну роботу на тему «Підготовка пропозицій щодо підвищення конкурентоспроможності льону олійного та рижію на вітчизняному аграрному ринку, обґрунтування скасування експортного мита на насіння льону олійного й рижію в Україні на основі аналізу ринку олійних культур України».

На основі співставлення показників економічної ефективності олійних культур науковці інституту дійшли висновку, що льон олійний та рижій можуть скласти гідну конкуренцію основним олійним і забезпечувати високий рівень прибутків – за даними 2013 року до 3 тис грн/га при майже однакових витратах на 1 га посіву.

Загальні характеристики наявних ринків льону і рижію:

Ринок льону олійного в Україні – експортоорієнтований (діє вивізне мито 10%). У той же час, він не збалансований у межах суб'єктів і основних параметрів, демонструє падіння темпів виробничих показників. Перспективний у середньостроковому періоді з огляду наявності попиту експортерів, виробників, переробників. Щорічно Україна експортує 28-30 тис т насіння льону.

Ринок рижію в Україні не функціонує як самостійний в силу відсутності суб'єктів і об'єктів ринку, позаяк рижій майже не вирощується в Україні (діє вивізне мито 10%). Ринок рижію є на сьогодні незначною складовою ринку олійних культур України. Перспективний у довгостроковому періоді з огляду наявності попиту експортерів, виробників. [5]

Держава на законодавчому рівні з 1999 р. регулює поставки за межі України соняшнику, льону олійного та рижію з метою захисту інтересів вітчизняної переробної промисловості у вигляді вивізного мита, яке поступово знижувалося з 16 до 10%. У той же час, найвищі темпи обсягів експорту зафіксовано стосовно ріпаку, сої, соняшnikової олії – товарів, на які не поширюється вивізне мито.

Оскільки вітчизняні фахівці всіх галузей сільського господарства характеризують позитивними зрушеннями вплив на економіку України відміну митних ставок ЄС, стає актуальним питання щодо скасування вивізних мит на льон олійний та рижій з боку України шляхом внесення відповідних змін до чинного закону. [1]

На думку операторів ринку, вивізне мито, яке покликане захищати інтереси внутрішніх переробників, насправді суттєво гальмує розвиток льонарства в Україні. [2]

Скасування вивізного мита на насіння льону, навпаки, дало б можливість сільгоспвиробникам вигідно продавати насіння за

світовими цінами і разом з тим, оновлювати основні засоби, закупляти якісне насіння і, відповідно, збільшувати об'єми виробництва. [4]

Проте необхідно визнати, що розширення ринку льону й ріжю в Україні гальмується не лише дією вивізного мита, а й деструктуризацією суб'єктів ринку та відсутністю державних програм, спрямованих на підтримку й розвиток галузі. У цьому питанні надзвичайно корисним може бути досвід Канади – всесвітнього лідера з виробництва та експорту льону.

Загалом варто відзначити зусилля Міністерства сільського господарства та харчової промисловості Канади стосовно зменшення бюрократичних перешкод у діяльності фермерів. Як наслідок, вони можуть зосередитися на тому, що приносить найбільшу користь: підтримувати економічне зростання країни шляхом створення робочих місць та виробляти для населення безпечні й здорові продукти харчування. Звичайно, що у Канаді не може бути й мови про встановлення перешкод на шляху до світових ринків будь-якої аграрної продукції.

Навпаки, у Канаді діє низка урядових програм для розвитку різноманітних галузей сільського господарства. Деякі з них передбачають, зокрема:

- авансові виплати виробникам вартості їхніх товарів;
- фінансування та матеріальне заохочення проектів, що вимагають особливо поглиблених досліджень або впровадження інноваційних технологій;
- надання матеріальної допомоги організаціям, що займаються некомерційними дослідженнями, накопиченням і передачею знань про методи, процеси та продукцію сільського господарства;
- забезпечення фермерів, що переживають значний фінансовий спад, ресурсами, бухгалтерською та консультаційною допомогою;
- відкриття доступу до даних маркетингової аналітики, надання консультацій з питань торгівлі та експорту. [9]

Різнманітні програми, спрямовані на розвиток аграрного сектору, впроваджуються як на загальнодержавному, так і на провінційному рівні. Зокрема, Міністерство сільського господарства провінції Саскачеван щорічно виділяє 26,7 мільйонів доларів на дослідження та розвиток землеробства у цій провінції. [13]

Канадський ринок льону та інших нішевих культур також може стати взірцем для наслідування у розумінні своєї організованості та наявності ряду організацій, що налічують тисячі членів. Численні представники різних секторів певної галузі (виробники, переробники, трейдери, товаровиробники, маркетингові агентства, приватні і державні дослідники) згуртовані в об'єднання. Деякі з них функціонують на загальнодержавному рівні, інші – провінційному. Свої об'єднання мають виробники льону, гірчиці, бобових, конопель. У

цілому вони подібні між собою за своїм устроєм, джерелами фінансування та метою діяльності.

Для прикладу розглянемо об'єднання льонарів провінції Саскачеван, де виробляється 83% канадського льону. Воно називається «Саскачеванська комісія з розвитку льонової галузі» і налічує 7500 виробників. У більшості це фермери, що обробляють помірні посівні площі (наприклад, члени ради директорів цієї асоціації володіють угіддями від 890 до 1900 га).

Серед основних принципів діяльності організації можна виокремити наступне:

1. Об'єднання окремих фермерів з метою розвитку й популяризації льонової галузі та нарощування прибутку сільгоспвиробників шляхом досліджень, комунікацій та реалізації програм розвитку ринку, поширення наукової та аналітичної інформації, створення умов для виходу канадського льону на всесвітній ринок.
2. Необхідність бути зареєстрованим виробником. Зареєстрований виробник, тобто, компанія чи особа, що веде бізнес під корпоративним ім'ям, торговою назвою, назвою ферми чи іншим найменуванням, може голосувати або обиратися на керівні посади в об'єднанні через спеціально призначених у письмовій формі представників.
3. Виборність керівного органу – ради директорів. Рада директорів налічує шестеро членів, які обираються строком на 3 роки (щороку звільняються та переобираються двоє з директорів). Кожен член ради може обіймати посаду не більше трьох строків поспіль. Директори керують коштами, планують бюджет і вкладення, формують політику, визначають сфери діяльності і в цілому представляють інтереси виробників.
4. Стягнення з усіх членів об'єднання обов'язкового внеску, який відшкодовується за умови подання відповідної заяви. Зареєстровані покупці у кожному випадку купівлі насіння фермера сплачують внесок до об'єднання у розмірі 2,36 доларів за тонну (у ряді інших подібних організацій внесок складає 0,5 – 1% від суми виручки). Так, за результатами 2014 року внески до Саскачеванської комісії з розвитку льону склали у сукупності 1 млн 591 тис. доларів, з яких 1 млн 155 тис. були внесені членами, а 419 тис. – спонсорами. [14]
5. Можливість для кожного учасника об'єднання голосувати або обиратися на керівні посади за умови, якщо він не вимагав відшкодування сплаченого внеску протягом визначеного часу.
6. Спрямування коштів, отриманих від сплаченого внеску, на користь виробників та фінансування об'єднання. Кошти, отримані від внесків, об'єднання вкладає у дослідження та

розвиток, просування на ринку, зв'язки для оптимізації роботи виробників. Дослідження спрямовуються насамперед на централізовану боротьбу з хворобами рослин та бур'янами, розробку нових сортів, поліпшення генетики та контроль якості, можливості переробки та застосування культур.

7. Прозорість діяльності об'єднання. Зокрема, річні фінансові звіти, висновки внутрішніх та незалежних аудиторів доступні для будь-якого члена асоціації та наявні на веб-сайті.
8. Ієрархічний зв'язок провінційної комісії та подібного об'єднання «Рада з питань льону Канади», що діє на вищому, загальнодержавному рівні.

Варто відзначити таку особливість функціонування провінційних та загальнодержавних об'єднань як їх тісну співпрацю з урядом. Зокрема, Міністерство сільського господарства та харчової промисловості Канади працює спільно з партнерськими організаціями та агентствами з метою керування, регулювання та розвитку сільськогосподарського сектору Канади від імені громадян країни.[11] Вивчення ролі неурядових організацій у виробленні державної політики на прикладі Канади дозволило стверджувати, що в разі залучення об'єднань до розробки державно-управлінських рішень вони можуть стати дієвим інструментом підвищення результативності державного управління. [3] І це закономірно. Адже урядові й депутатські посади займають учорашні директори аграрних асоціацій. Ось так громадянське суспільство формує керівну еліту країни – з людей глибоко патріотичних і компетентних.

Важливою є співпраця уряду з неурядовими організаціями у втіленні програм підтримки льонової галузі і їх спільних заходів для популяризації споживання насіння льону в сенсі здорового способу життя. Так, подання загальнодержавним об'єднанням «Рада з питань льону Канади» заявки до уряду щодо визнання корисності льону мало вагомі результати. Міністерство сільського господарства та харчової промисловості Канади видало керівні вказівки з науковим та нормативним обґрунтуванням здатності меленого цільнозернового льону знижувати рівень холестерину у крові. Канада – перша країна, що ухвалила зазначення пункту про корисність льону на етикетках продуктів харчування. Відтепер виробники продуктів харчування зможуть чітко зазначити на етикетці зв'язок між вживанням льону та зниженням рівня холестерину. [18]

Етикетки або реклама продукції, до складу якої входить не менше 13 грамів насіння льону, можуть містити наступні дані:

- 1) Основна інформація про рекомендовану порцію, що дозволить отримати найбільшу користь (наприклад, «Вживання 5 столових ложок меленого льону на добу (40 грамів) допоможе знизити рівень холестерину»).

2) Суміжне твердження, надруковане вдвічі більшим шрифтом – «Мелений цільнозерновий льон допомагає знизити рівень холестерину, що є фактором ризику для серцево-судинних захворювань». [17]

Значну роль у виході Канади на лідерські позиції в світі з виробництва льону відіграла його зростаюча популярність. Визнання льону продуктом, корисним для здоров'я, стимулювало подальший розвиток та експорт нової льоновмісної продукції. [8]

Взаємодію уряду та неурядових організацій Канади можна також простежити на прикладі програми з оновлення посівного льону. З 2009 року, коли у країні було виявлено генетично модифіковане насіння льону, та, як наслідок, було суттєво звужено ринки збуту, зокрема у країнах ЄС, представники льонової галузі докладали максимальних зусиль задля усунення ГМО-сортів. Це знайшло відображення у програмі, розробленій спільною працею «Ради з питань льону Канади», Міністерства сільського господарства та харчової промисловості Канади, провінційних льонарських об'єднань та дослідницьких інститутів. Зокрема, було ініційовано лабораторні випробування та моніторинг насінневого матеріалу, причому фермери отримували 50% знижку на аналіз свого насіння. [12]

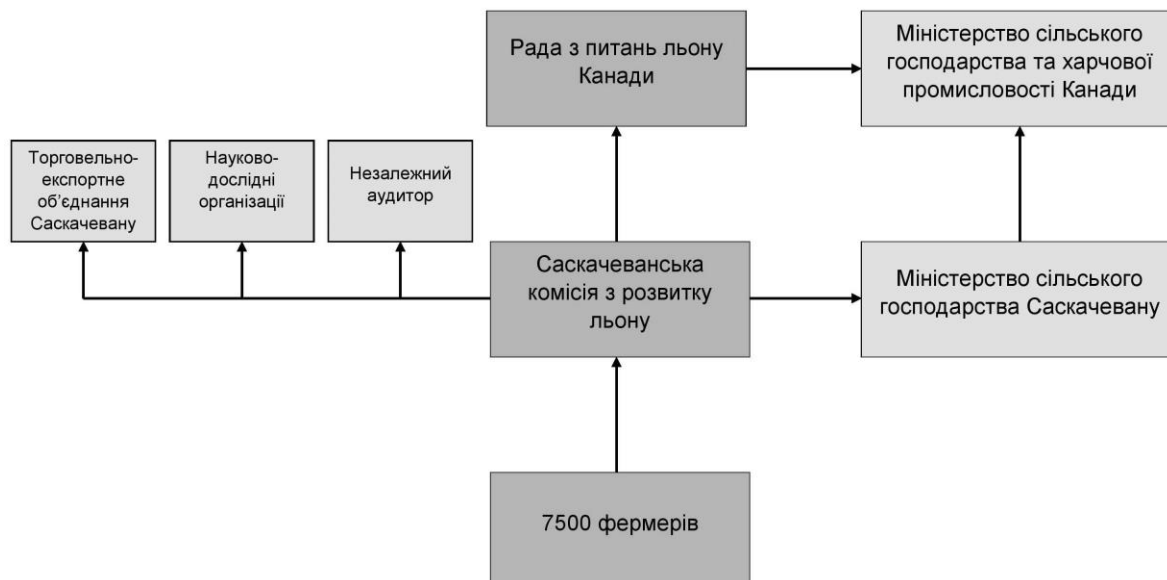
Також «Радою з питань льону Канади» було впроваджено та зареєстровано 4 нові сорти, що не мають змінених генів та покликані замінити модифікований льон у посівах. Фермерам рекомендують сіяти саме нові зареєстровані види льону для того, аби звести частоту та ступінь зараженості врожаю генномодифікованою продукцією до мінімуму. [7]

Слід відзначити й таку особливість льонової галузі у Канаді як постійне звертання до здобутків науки та залучення до співпраці науково-дослідних організацій, зокрема, CPS Canada, яка має підрозділи в більшості населених пунктів. Ці організації постійно надають послуги для своїх суб'єктів господарювання і займаються науковими дослідженнями на замовлення об'єднань. Окрім цього, в університетах відбувається цільова підготовка спеціалістів агрономічного спрямування за підтримки об'єднань, що виділяють стипендії для студентів.

Ще один орган, що об'єднує експортерів льону – «Торговельно-експортне об'єднання Саскачевану», що допомагає дрібним суб'єктам бізнесу виходити на міжнародний ринок. Приєднатися до нього та скористатися всіма вигодами може кожен виробник після сплати одноразового внеску (від 800 до 2800 доларів залежно від річних доходів). Об'єднання займається організацією семінарів та тренінгів, поглиблює знання фермерів з маркетингу, міжнародних фінансів та логістики. Також проводяться виставки, що об'єднують усіх учасників

ринку, мають на меті популяризацію певних товарів, обмін досвідом, просування товарів на експорт. [10]

СХЕМА ОБ'ЄДНАННЯ ЛЬОНАРІВ САСКАЧЕВАНУ

У зв'язку з успіхами Канади на всесвітньому ринку льону та інших культур, хотілося б наголосити на доцільності використання досвіду цієї країни у роботі українських аграріїв, переробників та експортерів. Створення асоціацій, подібних до канадських, урядові програми, спрямовані на популяризацію продукції та підтримку виробників, систематична дослідницька й аналітична робота задля поліпшення якості продукції та прогнозування ринку в сукупності з відміною вивізного мита могли б створити передумови для потужного виходу на міжнародну арену таких українських товарів як насіння льону, гірчиці, рижю, конопель.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур" щодо скасування вивізного (експортного) мита на насіння льону, подрібненого або не подрібненого, та рижю [Електронний ресурс]. – Режим : URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=46904 – Назва 3 екрану.

2. Развитие украинского льноводства тормозит высокая экспортная пошлина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : URL : <http://agronews.ua/node/40863> – Название с экрана.
3. Тинкован О. В. Неурядові організації як суб'єкти вироблення державної політики: автореф. дис. кандидата наук з державного управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : HTTP://WEBCACHE.GOOGLEUSERCONTENT.COM/SEARCH?Q=CACHE:PGCHGON0THIJ:IRBIS-NBUV.GOV.UA/CGI-BIN/IRBIS_NBUV/CGIIRBIS_64.EXE%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DARD%26P21DBN%3DARD%26Z21ID%3D%26IMAGE_FILE_NAME%3DDOC/2007/07TOVVDP.ZIP%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1+%&CD=2&HL=EN&CT=CLNK&GL=UA – Назва з екрану.
4. Украина. Рынок льна масличного: отмена экспортных пошлин необходима [Электронный ресурс]. – Режим доступа : URL : <http://agribit.com.ua/news/ukraina-rynok-lna-maslichnogo-otmena-eksportnyh-poshlin-neobhodima> – Название с экрана.
5. Чехова І.В. Підготовка пропозицій щодо підвищення конкурентоспроможності льону олійного, рижю на вітчизняному ринку, обґрунтування скасування експортного мита на насіння льону олійного, рижю в Україні на основі аналізу ситуації на ринку олійних культур України [Текст] : звіт про науково-дослідну роботу відділу економічних і маркетингових досліджень та питань інтелектуальної власності згідно договору №01-09-14 від 09.09.14 / Інститут олійних культур Національної академії аграрних наук України; керівник НДР І.В. Чехова – 2014. - 50с. – Архів ТОВ ПБКФ «Сяйво».
6. Canadian hemp trade alliance [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.hemptrade.ca/links.php> - Title from the screen.
7. Flax Council of Canada Urges Producers to Declare Unlicensed Flax Varieties [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://flaxcouncil.ca/files/web/NEWS%20RELEASE%20-%20Flax%20Council%20of%20Canada%20Urges%20Producers%20to%20Declare%20Unlicensed%20Flax%20Varieties%20-%202001.28.14.pdf> - Title from the screen.
8. Flax, the Cholesterol Fighter [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.agr.gc.ca/eng/news/feature-articles/flax-the-cholesterol-fighter/?id=1389815413121> - Title from the screen.

9. List of Programs and Services [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.agr.gc.ca/eng/programs-and-services/list-of-programs-and-services/?id=1362151577626> -Title from the screen.
10. Membership fee schedule [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.sasktrade.com/ckfinder/userfiles/files/Membership%20fees%20-%20April%202014.pdf> - Title from the screen.
11. Partners and Agencies [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.agr.gc.ca/eng/about-us/partners-and-agencies/?id=1360701203481> - Title from the screen.
12. Rebooting Canada's Flax Industry [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.saskflax.com/industry/reconstitutedflaxseed.php> - Title from the screen.
13. Research [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.agr.gov.sk.ca/Research> - Title from the screen.
14. Saskatchewan flax development commission [Electronic Resource]. – Mode of access : URL: http://www.saskflax.com/quadrant/media/Pdfs/2014_annreport.pdf - Title from the screen.
15. Saskatchewan mustard development commission [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.saskmustard.ca/grower/about/index.html> - Title from the screen.
16. Saskatchewan pulse growers [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.saskpulse.com/about-us/overview/> - Title from the screen.
17. Summary of Health Canada's Assessment of a Health Claim about Ground Whole Flaxseed and Blood Cholesterol Lowering [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.hc-sc.gc.ca/fn-an/label-etiquet/claims-reclam/assess-evalu/flaxseed-graines-de-lin-eng.php> - Title from the screen.
18. The Flax Council of Canada announces acceptance of a health claim by Health Canada Flax research finds ground flaxseed significantly reduces cholesterol [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://healthyflax.org/> - Title from the screen.

Конференцію відкриває віце-президент НААН Максим Мельничук

Виступає генеральний директор ТОВ "Лінен оф Десна" Мішель Терещенко

Виступає генеральний директор ТОВ ПБКФ "Сяйво" Микола Шкурко